

[Faint, illegible handwriting on aged paper]

1
1
20
21
2
2
2

1673.

17. Rauh, Gerhard Rudolph: De reclamatione capituli
vinti.
18. Schroeterus, Johann: De sublimi patricatus
honore.
19. Schroeterus, Ernestus Friedericus: De interpretatione
juris.
20. Schroeterus, Ernestus Friedericus: De equis publicis.
- 21^{ant}
= Schroeter, Ernestus Friedericus: De gabella detractio-
nis atque emigrationis . . .
22. Simon, Joh. Georg: Donationes.
23. Simon, Joh. Georg: De justitia permissoria.
- 24^{ant}
= Simon, Johann Georgius: De exceptione legitima-
tionis personarum in judiciis competentium.
2 Bände. 1673: 1679.
25. Stranckius, Johann: Analysis . . . et . . . legum
Ætiorum q. d. d. l. Rhod. de facta.

1673.

26. Stranchius, Johann: *Edictum de alterutro actione p. uni. § 3. P. de rei uxoriae actione*
27. Stranchius, Johann: *De contractibus principum.*
28. Stranchius, Johann: *De annatis*

EDICTUM

DE

ALTERUTRO,

occasione l. unic. §. 3. C. de Rei uxoria actione

DIVINA ADSPIRANTE GRATIA

EX

Magnifici JCtorum Ordinis indultu

PRÆSIDE

DN. JOHANNE STRAUCHIO,

JCto, Serenissimi, Celsissimique Principis
 ac Domini, Domini BERNHARDI, Ducis Saxo-
 niæ, Consiliario intimo, ac Vice-Cancellario, Consistorii Ecclesia-
 stici Præsidi; Itemque Ordinis Juridici Seniore, Curia
 Provincialis & Scabinatus Assessore gra-
 vissimo,

Patrono atque Doctore suo summè colendo,

fistie

PHILIPPUS HEINRICUS à Gottfart/

Eqv. Thur.

*ad diem Aprilis.**Anno M. DC. LXXIII.*

JENÆ,

Characteribus Joh. Jacobi Bauhoferi.

BERNARDUS DE ...

... ..

... ..

DI

BERNARDUS DE ...

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

DI

PRINCIPALIS DOMINUS

... ..

... ..

SERENISSIMO. ATQUE. CELSISSIMO.
PRINCIPI. AC. DOMINO.

DN.

BERNHARDO.

DUCE. SAXONIÆ. JULIACI.
CLIVIÆ. AC. MONTIUM. LAND-
GRAVIO. THURINGIÆ. MAR-
CHIONI. MISNIÆ. COMITI.
PRINCIPALI. DIGNITATE.
EMINENTISSIMO. HENNE-
CERGÆ. COMITI. MARCÆ. ET.
RAVENSBERGÆ. DYNA-
STÆ. RAVENSTEI-

NI.

PRINCIPI. AC. DOMINO.
MEO. CLEMENTIS-
SIMO.

SERENISSIME AC CELSIS-
SIME PRINCEPS.

Quod specimini huic academico ab augusto nomine tuo lumen foenerari ausus sim, non leviter fines verecundiæ transivisse videor. Celsitudo Tua enim sanctè devotèq; colenda omnium maximè me deterre debuisset, at minus hæc sufflamina- bat propositum meum; Quippè incredibilis tua Clementia in omnes literarum sectatores, quâ ipsam proximè attingis divinitatem, me instigabat, imò valdè impellebat, quòd insignia artium literarumque studia non sine ingenti Reipubl. literariæ emolumento protegis, foves, atque
in

in excelso isthòc fastigio mirificè
exornare nunquam defatigaris. *Cur*
ergò vasallum Tuum, *CELISSIME*
PRINCEPS, hæ virtutes non com-
moveant, imò compellant, ut, quæ
teneo, ex debito Tibi consecrem?
Non immeritò sum imitaturus Per-
sas, apud quos lege & more erat re-
ceptum, ut nemo adiret suum Princi-
pem sine aliquo munere. Accedo igi-
tur quoque ad Serenitatis Tuæ
vultum munere quidem aliquo, sed
non, quò digna Celstudo Tua, ve-
rum quò possum. Pauperes enim o-
lim, cum Iovi votum deberent, nec
possent bove, pomis solvebant. Me-
um hâc vice quoque erit ad munus
chartaceum confugere. Suscipe igi-
tur, *ILLUSTRISSE PRINCEPS*, hoc qua-
lecunque animi devotissimi obsequi-
um serenò vultu, quod sanè exiguum

est, si nominis Tui magnitudinem
& rem aspicias, maximum verò, si af-
fectum meum ponderes, denique,
vasallum tuum obsequentissimum
Serenissimâ Tuâ Clementiâ ample-
cti non dedignare. Inter hæc Deum
imploro, ut Celsitudinem Tuam cum
Serenissimâ Coniuge & filiola, imò
cum totâ Saxonica profapiâ in seram
posteritatem sospitet & tueatur.

SERENISS. CELSITUD. TUÆ

subjectissimus atque ob-

sequentissimus

PHILIPPUS HEINRICUS à Gottfare.

PRÆFAMEN.

Jus Romanum æquum & bonum esse, satis superque cuius patet. Nam illud originem suam trahit ex Jure naturæ, non tanquam conclusio ex præmissis, sed pro legislatoris arbitrio, prout ex ratione statûs determinandum visum est, ita, ut neque in totam à Jure naturæ vel gentium recedat, neque per omnia ei serviat l. 6. de J. J. Quamvis autem Jus legitimum non semper est rectissimum, sed quandoque ad summam severitatem exigitur, & sic jus strictum dicitur. Hòc tamen non obstante, æquum cuilibet legi adhuc inesse puto, si non in gradu excellenti tamen remissò. Hæc igitur fini Jus honorarium adjuvandi vel supplendi vel corrigendi Iuris Civilis gratiâ, prætores introduxerunt, cum etiam viva vox Iuris Civilis nominetur l. 8. eod. Ad confirmandam nostram sententiam evidentissimum exemplum produco de Re Uxoriâ, ubi æquitas naturalis, quæ spectatur potius in istius actione, quàm Scrupulositas Iuris Civilis. Quo pertinuit olim Prætoris Edictum de ALTERUTRO. In hæc arduâ materiâ, de quâ nemo adhuc aliquid, quantum mihi constat, methodicè conscripsit; vires ingenii mei sum periclitaturus: si autem expectationis tuæ, candide lector, non fias compos, aut me minus accuratum deprehendas, scias, in magnis quoque voluisse, sat esse. Interim, me hunc meum conatum arrogantia, sed potius diligentia & ardoris ulterius quid discendi, imputes, officiosè rogitò. Tu Deus cæptis meis annue.

Edi-

§. 1.

dicti de Alterutrô nonnisi duobus locis in libris Iuris Romani superstitionibus fit mentio; semel quidem in l. 7. Cod. Theod. de testament. Ubi;

Sicuti si quis defuncti agnoverit voluntatem, de inofficioso agere prohibetur, & patronus liberti muneribus electis & operis contra tabulas bonorum possessione repellitur; Sic mulier in Edictô, quod de Alterutrô est, cum suam explanaverit optionem, ne patientiâ ad aliud possit transire, etiam satisfactione cogetur præcavere. Et iterum in l. Singulari §. 5. Cod. Justinian. de R. V. A. sciendum itaque est Edictum prætoris, quod de Alterutrô est introductum in exstipulatu actione cessare.

Causa raritatis istius est, quod Tribonianus unacum rei Uxoriarum actione in actionem ex stipulatu transfusâ hoc edictum eliminare voluit *d. l. sing. §. 3. C. d. R. V. A.* Certum enim est ubicunque in Iure nostrô mentio fiebat actionis rei uxoriarum, ibi in locum ejus Tribonianum semper supposuisse actionem de dote. Ut igitur Edictum de Alterutrô ex umbris excitemus, prius est ut rei uxoriarum actionem in dias luminis auras revocemus, sed sumus frustra, si quidem id ex solo corpore Iustiniano eruere conemur. Alia ergo quercus erit executienda, boni scilicet. Scriptores, ut *Cic. in Topic. & lib. 3. offic. Quintilianus lib. 8. C. 3. Gellius lib. 4. C. 3. Boethius in Topica Ciceronis & alii.*

§. 2.

Videamus igitur, cum quid nominis tum quid rei res uxoria habeat. De nomine, si Salmasium audimus, non res uxoria est dicendum; Sed re-uxoria, vocabulo per compositionem unô. Ita enim legit in nostro textu *l. sing. §. 3. C. de R. V. A. Reuxoriâ in posterum cessante.* Juvant Glossæ nomicæ. *Ibi Ρεϋξογία, vel Ρεϋξορία; & Svidas Ρεϋξορία, pro quô reponunt Ρε-υξορία:* Sed hi Græculi Latini Sermonis imperitiâ corruerunt vocem. Et Salmasio obsistunt *Co-*
di-

dices veteres, in quibus non Re uxoria actio, sed rei Uxoriarum habetur. Ita enim in Ægidii Menagii librò optimò, & Juliani Brodæi perantiquo legi testatur Fabrotus.

§. 3.

Res ipsa Svidæ describitur ὡς τῶν Ῥωμαίων ἢ μετα' αὐτῶν καὶ γυναικὸς ἀλληλοκληρονομία, id est, apud Romanos nominatur cum viro & uxore mutua hereditas. Sed quia tale pactum legibus improbatur Romanis, quo qui prior diem suum obierit superstiti omnes facultates relinquat, vide Harmenopopulum ὡς ἀλληλοκληρονομίας lib. 1. tit. 9. Ideò aliter Svidam legit Cujacius ad hunc textum; & lib. 16. obs. c. 39. quem vide. neque enim Cujacius cum suâ emendatione videretur audiendus. Defendi autem Svidas potest: Constat enim Rei uxoriæ actioni opponi posse exceptionem pacti dotalis, quo post mortem uxoris bona dotalia ad maritum pertinere convenit arg. l. 5. c. de pact. convent. Brunneman. ad Cod. Carpz. p. 2. c. 43. d. 2. Anton. Faber ad Cod. l. 5. t. 9. d. 6. ergò versatur quædam ἀλληλοκληρονομία circa rem uxoriam, quod Grammatico sufficere poterat. Glossæ nomica: Ρευξορία ἀγωγή ὡς τῶν τῆς γυναικὸς πραγμάτων, actio circa res uxoris. Item: Ρευξορία, τὸ ἐκ τῆς γυναικὸς κινῆσιμον, καλεῖται δὲ ἐκ τῶ Ρε ὅπερ δηλοῖ τὸ πρῶγμα, καὶ ἐκ τῶ ῥε ὅπερ, ὅπερ δηλοῖ τὴν γεγενημένην γυναῖκα καὶ Ῥωμαίους. Ubi pro γεγενημένη, lege γεγενημένην mulierem nuptam.

§. 4.

Sed neque Jctis inter ipsos convenit. Cujacio, cui primas meritò inter omnes deferimus, res uxoria nihil aliud est quàm dos quod probat ex Boethio in topicis Ciceronis, qui iudicium rei uxoriæ esse ait, quoties post divortium de dote contentio est. Convenit ferè Hotomanno in tractatu de dote, qui putat rem uxoriam latinè esse rem dotalem

sive in dotem datam, ut fundum, domum; At aliter sentit Giphanius Jctus nemini secundus, qui per rem uxori- am matrimonium intelligit, cum; quia Gellius l. 1. c. 6. quas primò dicit *molestias rei uxorie*, postea vocat *molestias matrimonii*: tum quia Romanis hæc ratio sit recepta, ut verbo, REI, aliquam scientiam declarent, ut res rustica, id est agricultura, res militaris, id est scientia militaris, ita Giphanius; sed his fortè non concedendum.

§. 5. Et quidem Summo Cujacio propterea, quia res uxoria à dote differt ut subjectum ab accidente. Est enim res uxoria, subjectum, quod relatione dotalitatis afficitur. Ideò propriè res uxoria dos esse nequit, sed potius est instar subjecti, cui affectio dotalis tanquam fundamento suo inhaeret, & cujus uxor etiam constante matrimonio naturaliter, ut loquitur Justinianus, domina manet, l. 3. §. 5. ff. de minor. l. 4. ff. de Collat. honor. l. 71. ff. de Erict. l. 20. C. de Jur. dot. (Ubi benè Cujacius lib. 20. obj. c. 3. in fine istius legis observavit & cum eò *Magnif. Præses pæronus meus ætatem colendus in diss. de statut. §. XLIII. pro septies*, ubicunque legendum, *septimo*, subaudi, *milliario* id verò erat palatium, quod fuit in suburbio Constantinopoleos, in quo Justinianus Juri dicendo novum extruxerat Consistorium: Sed hæc obiter.) Naturaliter *inquam*, id est, eà ratione eàve conditione, quam habet à naturâ res uxoris, non ex impositione hominis. Nec enim rò naturaliter Justiniano idem est, atque inspectâ rei veritate. Revera enim dos ut dos est, mariti est, quia causa dotis existit perpetua l. 1. ff. de Jur. dot. & sic habilis ad transferendum dominium non secus atque venditio §. 41. ff. de R. D. Malè ergò huc trahitur, quod non possint ejusdem rei esse duo domini in solidum l. 19. §. 3. de Castrens. pecul. l. 5. §. ult. ff. Commod. Nam hoc aliter verum non

non est, quàm si unò eòdemque respectu. At alià ratione maritus rei uxoriæ dominus est, nimirum sub qualitatè & uxoriæ dotali quatenus in dotem data est: alià ratione uxor intuitu rei absolutò, ut à naturà est prodita. Habet enim maritus dotalis rei quàm talis vindicationem *l. 9. C. de R. V.* etiam contra ipsam mulierem *l. 24. Rer. amor. & furtivà* utitur conditione *d. l. 24.* quæ soli Domino competit *l. 1. ff. de Condict. furtiv. vid. Magnif. Præses diff. Just. 3. §. 13.*

§. 6.

Quid: quod maritus multa de dote, multa etiam uxor, non habeat, quæ habere debuissent, si absolutè Domini essent: frustra igitur opponitur, quod quæ in fructu non sunt, mariti non sint *l. sing. §. 9. C. de R. V. A.* quod thesaurum non acquirat *l. 7. §. 12. ff. solut. matrim.* non ligna excisa *l. 8. ff. de fund. dotal.* non partum ancillarum *d. l. sing. §. 9.* Hoc ipso enim ostenditur, absolutè eum non esse dominum: Et idcirco non valere hanc rationem contra jus mariti. Giphanius *ad l. 29. C. de Jur. dot.* Sed & alienatio ipsi est interdicta per legem Juliam: nam non est substantiale Dominio tò alienare sed ejus effectus & accidens, quod salvà substantia abesse potest. Hahn *ad tit. de fund. dot.* Minus obstat, quod de mandati actione, Thalelaus Interpretes Græcus objicit, *lib. basilic. 29. tit. 1.* Sanè pro eò quod impendit maritus in res dotales, competit illi ex Jure Justiniano solutò matrimoniò actio mandati. Unde dubitat Thalelaus quomodo actio mandati domino competere possit ex his, quæ impendit in res suas. At cogitare debebat maritum, dum dominus est rei dotalis, non habere actionem mandati, sed ex quò Dominus esse desit, & res dotalis vicissim uxoris plenè, maritoque aliena, facta est, adeoque ipso jure, finito matrimoniò venit ad uxorem Dominium rei dotalis per *l. 30. C. de jur. dot.* ubi rei vindicatione

subvenitur illi post diremtoꝝ matrimonii vinculum, si res adhuc extat, vindicatio verò præsupponit dominium *l. 23. ff. de R. V.* Cæteroquin non est prætereundum, actionem hanc mandati marito pro impensis utilibus, etiam mulieris voluntate factis à Iustiniāno noviter introductam fuisse, sublata retentione, ut per actionem potius possit, quod utiliter impensum est, adservari. Pro iis autem, quæ sine uxoris voluntate utiliter factæ sunt, negotiorum gestorū sufficere posse, idem Iustiniānus constituit, hac *l. sing. C. de R. U. A.* Sed ratio huius juris Interpretes plerosque hæcenus fugit, quare Iustiniānus actionem mandati sua auctoritate introducere voluerit, in impensis cum voluntate uxoris factis. In reliquis verò Negotiorum gestorū sufficere putant. Est autem hæc: Cum actionem rei uxoriæ Iustiniānus sustulisset, necessario non solum directæ sed & contrariæ actio tollenda fuit, quæ marito pro impensis competebat. Habuisse enim iudicium rei uxoriæ non directam solum, sed & contrariam actionem inde probo, quia in omnibus iudiciis bonæ fidei, quæ reputationem habent, qualis erat rei uxoriæ actio, non solum directæ, sed & contrariæ actio competat: At verò sublata omninò atque in totum actione R. U. unâ quoque sublata est actio contrariæ quam maritus habere debuerat ob impensas. Nec enim iudicium ex stipulatu, quod Iustiniānus loco actionis R. U. substituerat, contrariam actionem admittebat per naturam suam, quia verborum obligatio ex contractu unilaterè nascitur. Itaque duorum alterum necessum erat, nempe ut vel cum injuriâ mariti utiles impensæ repeti non possent, vel alia pro iis actio daretur. Prius æquitati repugnans erat, ergo posterius necessariò admittere debuit Iustiniānus, & vel actionem mandati contrariam, vel Negotiorum gestorū huc applicare, eamque novè ex suâ auctoritate indulgere, contra

tra juris recepti auctoritatem. Nec obstat, quod ex receptâ Jurisprudentiâ is qui vult, mandare censeatur. *l. 1. §. item. 2. ff. Mandat.* Id enim in eo quidem, cui rei suæ administratio liberè relicta est, ut conferre alteri vel auferre possit verum est: At in nostro negotio marito non libera rei suæ administratio, sed legis auctoritas rei dotalis plenam administrationem largitur, exceptâ duntaxat alienatione. Igitur facile patet, mandatum uxoris hîc nullum fingi posse, ac proinde ex juris ratione voluntas mulieris in expensis utilibus, mandati actionem parere non potuisse. A merâ igitur legislatoria potestate, quæ nasci per rationem juris non poterat, mandati actio danda erat. At in negotiorum gestione diversa erat ratio, quæ sanè non potest dari pro repetendis iis impensis, quæ ex voluntate mulieris factæ erant, quoniam hæc actio nunquam competit inter eos, inter quos mandatum intercessit, aut similis mandato voluntas, cum ex tacitâ conventionione & quasi contractu nascatur: Tamen marito accommodari poterat, qui citra uxoris voluntatem utiliter impendit, eo ipso, quia utiliter mulieris negotium gessit. Quæ procul dubio ratio est, cur Iustinianus non idem de hac, quod de mandati actione affirmat, se iam auctoritate suâ indulgisse: Sed hoc duntaxat dicat, negotiorum gestorum actionem sufficere, quasi illa ex juris ratione competere queat. Porrò discernendæ sunt probè necessariae ab utilibus impensis, illæ enim dotem ipso jure minuunt *d. l. sing. §. 5. l. 5. ff. de Impens. in res dot. fact.* Quod ita est accipiendum, non ut ipsa corpora deminuantur, sed quod pecunia impensâ faciat desinere esse rem dotalem vel partem ejus *d. l. 5.* scil. pro indivisô. Et sic tantisper in retentione est dos, donec impensæ solvantur. Si verò quantitas sit in dotem data, tunc non est absurdum, si dicamus, quòd maritus sit dominus ita, ut illa non revertatur

tatur in dotem. *Magnif. Præses diff. Justin. 3. §. 15. diff. 18. §. 1.* videtur huic sententiæ graviter obstare *l. 56. §. 3. ff. de Jur. dot.* Sed hæc lex loquitur de deminutione pro parte divisâ. Res ergo uxoris quæ repetitur non autem nisi *à uxore* appellari potest dos sc. pro eâ re, quæ constante matrimonio dotis erat & in hõc sensu Cujacius *ad tit. C. de Jur. dot.* est exaudiendus. Neque obstat, quòd solutõ matrimonio detur actio de dote, Ergo tum verè est dos. Sed nego consequentiã actio de dote datur solutõ matrimonio, quemadmodum actio tutelæ, nam hæc actiones, de dote & tutelæ dicuntur, relatione factâ ad dotem, tutelam, quæ fuit Fachin. *Controv. lib. 10. C. 27.* Giphani. *ad tit. C. de dote caut. non numerat.* Sed satis de Cujacii sententiã.

§. 7.

Quod Giphaniï opinionem §. 4. citatam attinet, auctoritas Gellii nihil facit pro ejus sententiã stabilienda. Res enim uxoria longo alio significato *d. lib. 1. c. 6.* accipitur, atque posita est apud eundem Gellium *lib. 4. c. 3.* In *lib. 1.* utique pro statu, conditione, & ut summatim dicam, pro omni eò, quod ad aliquid pertinet, ponitur. Quemadmodum res, privata, res publica, res familiaris, res vestiaria, res culinaria, pro conditione & omni censu ad politiam, statum domesticum, familiam, vestitum, culinam pertinente. Est ergo Gellio res uxoria quicquid ad consortium cum muliere est necessarium. Nec repugno, quominus hoc sensu res uxoria & matrimonium idem sint. At in sensu Juris longè specialius sumitur res uxoria, non pro matrimonio, sed potius uxoris patrimoniõ, pro complexu rerum, quarum proprietas ad uxorem pertinet nec semper, imò satis rarò vocabulum Rei scientiam complectitur, etiam in exemplis ab ipso Giphanio adductis. Imò res rustica, res militaris non tam scientiam, quam curam & ordinem agricul-

culturæ & militiæ administrandæ atque gerendæ designat,
idemque valet atque in vernacula vox *Wesen / Schenk /
Schul / Mins / Hauswesen* ordo rectè gerendorum id
genus negociorum.

§. 8.

Suntò res igitur uxoriæ, res uxoris, solutò matrimo-
niò ei restituendæ & pro hac restitutione actio rei uxori-
æ, uxori ejusque heredibus competens. Boethius in *Topica*
Ciceronis lib. 6. *Dos, licet matrimonio constante in bonis
viri sit, est tamen in uxoris jure & post divortium velut res uxori-
æ peri potest.* Quâ de ita Ius erat ante Iustinianum, ut si
rei uxoriæ restituendæ causâ interposita esset stipulatio, ex
stipulatû ageretur, sin, rei uxoriæ actione. Cujac. ad tit. *de
R. U. A.* At Tribonianus hanc distinctionem sustulit, sem-
per ut ex stipulatu ageretur, etsi stipulatio nulla interve-
nerat. Nam eam nihilominus intervenisse fingi hoc in ca-
su voluit. Unde consequens est, & si stipulatio intervene-
rit, nihil interesse, an jure legitimo sit interposita necne,
utilis sit necne, dicit enim Imperator, si instrumentum tan-
tam habeat vim, ut in eo posita stipulatio utilis aliis adje-
ctis licet inutilibus firmitatem præstet, cur non & legi no-
stræ tanta sit potestas. Quæ fictio verò satis insolens Gi-
phanio videtur, nec immeritò. Affert quidem Accursius
l. 4. §. ult. ff. de fidei. tut. Sed præsentia ibi fidejussorum à tu-
toribus nominatorum facit, ut probabilior sit hæc fictio,
quemadmodum aliàs quoque præsentia partium efficit, ut
aliquid intervenisse aut gestum esse intelligatur *l. si procu-
ratori 79. ff. de V. O.* adducit & *l. 19. ff. de adopt.* ubi propter
omissam stipulationem datur nihilominus actio utilis. Quâ
ratione Interpretes hîc quoque actionem utilem datam
esse volunt. Quod tamen secus habet; actiones enim utiles
ex novâ legislatione non nascuntur, sed ex veteris legis ex-
ten-

tenſione, interpretatione & productione, ut rectè judicat
Giphanius. Ita autem rei uxoriæ actionem in exſtipulatu
actionem transfudit, ut tamen, quod commodi illa habuit,
in hanc ſimul quaſi per traducem conjeſtum fuerit. Et
primò quidem actio ex ſtipulatu ad dotem repetendam,
bonæ fidei effecta, bonam ergò fidem, ex rei uxoriæ actio-
ne, actio ex ſtipulatu accepit. Nam & Tullius in officiis
ſcribit, formulam 'arbitrii rei uxoriæ fuiſſe; QVOD Æ-
QVIUS MELIUS, ejus quoque meminit Javolenus l. 66.
§. ult. ff. ſolut. matrim. & Proculus in l. ſi cum Cornelius 82. ff. de
ſolut. Gajus ad Edictum provinciale in l. 8. ff. de Cap. Min. & Ju-
ſtinianus in §. 29. J. de actio. l. 36. ff. de pecul. l. 21. ff. ſolut. ma-
trim. hæc igitur actio eſt bonæ fidei tantum à parte uxoris,
quamvis Perezius ad Cod. defendit, quod etiam quoad ma-
ritum hæc actio bonam aſſumerit fidem & quidem ex
naturâ correlatorum, ſed dico, quod actio, quâ repetitur,
dos, qualitatem bonæ fidei habeat ab actione rei uxoriæ
in cujus locum ſubſtituitur, non idem verò dici poteſt de
actione ex ſtipulatu, quâ petitur dos promiſſa. Giphanius
ad l. 30. C. de Jur. dot. Magnif. Præſes diſſ. Juſtin. 3. §. XVII. XLX.

§. 9.

Deinde hypotheca data eſt rebus uxoris & Juſtinia-
nus quidem in d. l. ult. C. de pact. Conv. ipſorum quoque ω δ ϵ ζ η θ
 ω δ ϵ ζ η θ nomine tacitam dedit hypothecam, ut ſi præter
dotem mulier nomen marito dederit, iſque exegerit, nam
hypotheca horum nomine competit non prius, quam poſt
illationem realiter factam Carpz. p. 2. C. 24. d. 3. tunc tacite
bona mariti obligentur, donec & illud, quod exactum re-
ſtituatur uxori Dn. Præſes Diſſ. Juſtin. 22. §. 3. Sed Juſtinia-
nus nunc multò magis dotis ipſius cauſa taciti juſ pignoris
introduxit. Sane jam ante Jcti in pandectis mulieris me-
minerunt dotem ſub pignore accipientis l. 7. §. 6. ff. de D.

J. U.

7. U. & quidem moris erat, ut hypothecaria cautio nominatim adiceretur dotalibus instrumentis, quod si verò expresse de pignore nihil convenerat, Justinianus ut alias sæpe solitus est interpretari, in quaestione pignoris tacite actum esse, quod agi solebat, ita & dotis causa tacitam dedit hypothecam, non solum in ipsam rem dotalem, sed & in bona mariti. Quod privilegium tacitæ hypothecæ etiam sponsa habet l. 12. C. Qui pot. in pig. l. 74. ff. de Jur. dot. Quia Reipubl. interest, ut mulieres dotes suas salvas habeant, id quod doti destinârunt, consequantur. Cujac. ad Cod. de Jur. dot. Sed illam, si postea renunciatum sit nuptiis, non repetit sponsa actione rei uxoriæ vel actione ex stipulatu de dote, cum propriè dos non fuerit, nondum subsecuto matrimonio, sed conditione causa data causa non secuta. l. 3. ff. de Jur. dot. Hanc verò generalem hypothecam tacitam, in dote & bonis mariti non sibi adimit per speciale pignus, si forsân prospexit de hoc, nam non eò minus cætera omnia generaliter obligata ex Justiniani Constitutione jure tacitæ hypothecæ manent. Ne specialis conventio pignoris faciat deteriorem dotis conditionem, quod esset contra l. 17. ff. de pact. dotal. Anton. Faber ad Cod. S. 8. 23.

§. 10.

Porro tertio capite d. l. sing. Justinianus Edictum de ALTERUTRO, quod & jam olim in actione ex stipulatu locū non habebat, etiam in actione rei uxoriæ antiquavit. Hoc Edictum hac methodo decurremus, ut primo ejus theoriam: Inde hodiernam praxin proponamus. Ad theoriam quod attinet, vis & summa Edicti hæc erat: Nempe soluto matrimonio, & quidem morte mariti, si vir uxori tantum testamento reliquisset legati aut fideicommissi nomine, quantum esset in dote, eligere poterat mulier; dummodo dotem reddi stipulata non esset utrum res uxorias mallet

C

repe-

repetere, an quod maritus in testamento reliquerat, capere & ex testamento agere. Quorum ALTERUTRO electo, non licebat ad alterum regredi, sed electa dote, actio ex testamento legati vel fideicommissi nomine negabatur, electo legato, rei uxoriae actione non poterat agi. Et ut rotundius adhuc complectamur: Aut uxor dotata stipulata erat, dotem sibi reddi: Aut non: Hoc casu aut maritus ipsi in testamento aliquid reliquerat, aut non: si reliquerat, optio dabatur ex Edicto de ALTERUTRO, utrum ex testamento vellet agere an dotem rei uxoriae actione petere. Alterutro electo, non dabatur ex poenitentia regressus ad alterum.

§. II.

Ex dictis jam constat Edicto non locum fuisse, nisi soluto matrimonio, & cum solvatur matrimonium divor-
tio, morte, captivitate & quolibet alia servitute. *l. i. ff. de divor-
tior. Magnif. Praeses diss. Justin. 2. §. 28. 29.* in hac lege se-
parat captivitatem a servitute propter spem postliminii,
quae facit, ut non omnino existimentur esse servi. Edi-
ctum ergo obtinebat matrimonio per mortem & quidem
non uxoris, sed mariti dimento. Cur non uxoris? quia le-
gatario ante testatorem defuncto, legatum extinguitur,
nec transmitti potest actio ex testamento, jam vero optio,
quae uxori ex Edicto competebat, praesupponit existentiam
actionis ex testamento. Ergo nec datur electio Alterutri-
us vel legati vel dotis. Cur vero per divortium matrimo-
nio soluto negabatur Edictum? eadem scilicet ratione, quod
marito vivo ex testamento nihil possit peti. Si itaque rem
suam rei uxoriae actione consecuta sit mulier, cessat alter-
utrius electio. Quid de captivitate? solvi per hanc matri-
monium docet *l. i. ff. de divor. l. 8. l. 12. §. 4. ff. de capt. & postl.
l. 56. ff. solut. matrim.* quia captus ab hoste definit & civis Ro-
ma-

manus esse. Sed quia duæ circa captivum concurrunt Juris fictiones, altera legis Corneliæ, altera postliminii, de utrâque proinde nobis est videndum. Et quidem lege Corneliâ, is qui moritur apud hostes, fingitur decessisse primò captivitatis momento. Hinc fictione legis Corneliæ testamenta eorum, qui in hostium potestate decesserunt, & quæ ante captivitatem facta erant, confirmantur ac si in civitate decessissent, nec in hostium potestate unquam fuissent. *l. lege Cornelia Qui testn. fac. pnt. l. si filius. ff. de test. militar.* quâ fictione non tantum confirmatur principale testamentum eorum, qui apud hostes moriuntur, sed etiam testamentum pupillare *l. 28. ff. de Vulg. & pupill. subst.* at putant nonnulli, si pater post substitutionem pupillarem captus fuit, & decessit apud hostes pupillare testamentum non valere & hæc de causâ impuberem habere heredem legitimum & non substitutum. Quia filius vivo patre sui Juris esset effectus, at pupillaris substitutio in ejus tantum persona consistit, qui fuit in potestate patris morientis *l. 41. §. 2. ff. de vulg. & pupill. subst.* Repono, quòd filius vivo patre non in plenum sui juris sit effectus ob spem postliminii. Quid verò dicendum, si mortuo patre filius sit captus ab hostibus ibique decesserit impubes an substitutus possit succedere vi substitutionis: omninò, quia si lex Cornelia confirmet impuberis legitimam hereditatem nulla factâ substitutione, & habet pro intestato eum, qui testamenti fictionem non habet *l. 22. princ. ff. de capt. & postl.* & pro testato eum, si ei pater fecerit testamentum. Igitur ex mente legis Corneliæ & consensu patris, æquum erit prætorum subvenire substituto, utili petitione *l. 10. §. 1. ff. de Capt. & postl.* Cujac. *lib. 15. obs. C. 17.* ut & ad Papin. *lib. 29. quæst. in l. 28. an-rosa citatâ de vulg. & pupill. subst.* pro non commode esse legendum non incommode censet Cujac. *d. lib. obs. c. 17.* Ad hæc lex

falcidia locum habet in eorum testamentis, qui apud hostes decedunt fictione scil. legis Corneliae, quæ eorum, qui apud hostes moriuntur, testamenta ante captivitatem facta confirmat, ac si in civitate decessissent *l. 1. §. 1. l. 18. ff. ad legi falcid.* Si igitur quis optionem uxori in testamento dederit, ad repetendum res uxorias, vel legato acquiescendum, isque apud hostes moriatur optio de alterutro uxori manet, eodem modo, ac si in civitate diem obiisset, quia statim eo momento, quo ab hoste apprehendebatur mortuus fuisse fingitur, quod si verò redierit, jure postliminii fingitur nunquam hostium potitus fuisse §. 5. J. Q. M. J. P. P. S.

§. 12.

Quæritur autem an jus postliminii locum habere possit in causa matrimonii sive ut clarius dicam, an qui ab hostibus revertitur, uxorem jure postliminii recuperet & jura matrimonii? non habere locum in matrimonio probat *l. 8. l. 14. §. 1. ff. de capt. & postl.* & sic novò consensu redintegrari debet matrimonium *d. l. 14. §. 1.* quia hoc est facti: at per postliminii jus recuperantur ea, quæ sunt juris. Rittershus. *ad Nov. 22. part. 4. c. 7.* quamvis pœnis discidii tenetur, qui dissentit sine probabili causâ *d. l. 8. l. cum duæ in fin. ff. de Capt. & postl.* per captivitatem igitur solutum est matrimonium, ergò si fecisset testamentum ante captivitatem data electione ALTERUTRIUS, uxor sola rei uxoria actione contenta esse debet, si nolit matrimonium redintegrari. Quia enim testamenti jura postliminii jure subsistunt, nec ante mortem testatoris legatum peti potest, sequitur Edicto de ALTERUTRO locum non dari. Verum enim verò ei quod diximus, uxorem à marito jure postliminii recuperari non posse, obstare videtur *l. 6. ff. de divort.* ubi habetur, uxores eorum qui in hostium potestate pervenerunt, posse videri nuptiarum locum retinere,
eo

tum nuncium acceperit. Verum etiam ab ipso Iustiniano, quæ ejus fuit in legumlatione desultoria variatio. *Nov. 117. c. XI.* Sed an deportatione: utique quia nuptiæ inter Cives Romanos contrahebantur, civitate igitur amissa solvitur matrimonium *l. 56. ff. solut. matrim.* nunc autem per deportationem civitatis jus amittebatur. Cui tamen è diametro opponitur *l. 13. §. 1. ff. de donat. Int. Vir. & Ux.* Sed dissolvitur matrimonium eatenus, qua divortio nullo opus est, & sic nuda conjugis voluntate, hæc autem eandem, ac divortium, vim habet vid. *l. 1. C. de repud.* An sterilitate licuisse olim ab uxore divertere ob hoc vitium probat *l. 60. §. 1. de donat. Int. Vir. & Uxor.* Exempla quoque suppeditat historia Romana. Primus verò Sp. Carbilus uxorem sterilitatis gratia dimisit, de quo vidè Gellium *lib. 4. C. 3.* sexcentis verò annis post Romam conditam primum divortium fuisse factum, Tertullianus putat. Gellius tamen scripsit *quingentis ferè.* At Cujacius *lib. 1. obs. c. 39.* ex Tertulliano ita emendat: *Sexcentis ferè.* In his igitur modis non obtinet Edictum de Alterutro, exceptò illò, qui fit per mortem mariti vid. *§. 11.*

§. 14.

Sed pergamus de ALTERUTRO, itaque aut dos in stipulatum fuit deducta, aut non: Illic mulierem ex stipulatu agere oportebat; Hic rei uxoriæ actione. Utraque actio impediatur si maritus aliquid nominatim uxori pro dote relegasset, idque mulier acceptasset. *l. si filio. §. pen. ff. fam. erc. l. 46. ff. sol. mar. l. 6. §. 1. ff. Quando di. leg.* Dabatur enim tum actio ex testamento. Quod si non nominatim pro dote dixit reliquisse, uxor & dotem ex stipulatu consequetur, si eam stipulata fuisset & relictum quoque ex testamento. Sin stipulata non esset dotem reddi, sive maritus nominatim pro dote aliquid reliquisset, sive non nominatim, uxori reli-

relictum accipiendi rei uxoriae actionem amittebat & pro summâ concurrente relictum dote compensabatur, & sic deterior in eo mulieris conditio erat, quam creditorum. l. 85. ff. de legat. 2. l. in imponendâ. 6. C. ad L. Falc. l. 115. ff. ad Sc. Trebell. Vir legavit aliquid uxori in testamento aut non, si legavit, electio uxoris fuit, an legata petere mallet an rem suam repetere & electo ALTERUTRO variare non poterat l. ult. Cod. Theod. de testam. ALTERUTRUM igitur non utrumque capiendum erat.

§. 15.

Quid verò de patre: si pater genero dotem sive promississet sive dedisset & filia aliquid simpliciter legasset, aut tum quoque ALTERUTRI sit locus: minimè, nam filiam & dotem habituram esse & legatum Pomponius ad Q. Mucium scripsit l. 4. ff. de collat. dor. Atque adeò legatum simpliciter filiae relictum cum dote non compensatur ex Edicto de ALTERUTRO. Cujus juris hæc ratio est, quod pater pro filia dotem genero dans sive promittens, non filia in dote debitor sit, sed potius generi, cui ex promissione debet, si nondum dotem solvit l. 29. pr. ff. de Fur. dor. vel si dotem jam exegit, conditione genero eam reddere tenetur l. 34. §. si gener ff. de solut. adeò ut in his casibus filia actionem de dote contra patrem non habeat aut ejus heredes, sed tantum contra maritum l. 44. §. Lucius ff. solut. matrim. Cum igitur pater filiae debitor in dote non sit, facile patet, legatum simpliciter relictum filiae cum dote non posse compensari ex Edicto de ALTERUTRO, ut rectè jam olim tradiderunt Imola in l. 84. §. 6. ff. de legat. 1. Ubi Aretinus & Alexand. n. 3. Cabor. disp. lib. 1. c. 28. dissentit pragmaticorum, chorus, distinguentes inter debitum necessarium & voluntarium. vid. Duaren. ad l. 22. §. 3. ff. solut. matrim. ubi dicit: Solutione dotis factâ absque consensu mulieris, maritum non

non liberari, sed actionem mulieri salvam manere: nisi hæres patri existat vel tantum in legato acceperit mulier, quanta erat dos à marito debita. *Corras. lib. 3. misc. 1. Fachin. controv. l. 5. C. 33. Cabott. disp. lib. 1. c. 28.* Alius verò casus priori non dissimilis proponitur. Ut cum pater dotem profectitiam soluto matrimonio exegit ignorante filiâ, nec de rato cavito, tum filiæ aliquid in testamento legavit, si dotis nomine, & tantum sin legato, quantum in dote sit, quin filiam alterutro contentam esse oporteat, non dubito. Sin autem minus in legato & plus in dote, electo legato, id quod amplius est in dote petet à marito, maritus autem heredibus focieri condicet *l. 34. §. 6. ff. de solut.* At si plus in in legato, electâ dote, id ex testamento solum consequetur, quod dotem excedit *l. 34. §. 5. de legat. 2. l. 22. §. 3. ff. soluto matrim.* Cuiusmodi *lib. 3. obs. c. 16.* putat, quod in *d. l. 22. §. 3.* pro, *lucroque ejus cedit si tantum ab eò consecuta sit, quantum &c.* sit legendum: *lucroque ejus cedit si amplius ab eò consecuta sit, quam ei.* Et quidem hoc facit beneficio *l. 34. §. 5. de legat. 2.* quæ correctio istius Summi ICI videtur esse admittenda: nam filia aliàs nihil lucraretur si tantundem sit consecuta, quippe cum dotem à se profectam recepit, quod tamen esset contra textum allegatum.

§. 16.

Si itaque Justinianus effecit, ut ex duobus Alterutrum solum necessum non esset eligi: Sed utrumque peti possit. Qui factum est, ut Terentius Clemens in *l. 53. ff. de legat. 2.* respondit, uxorem aut jure suò aut Iudicio mariti contentam esse debere? Cur, cum uxori pecunia legata esset pro re dotali, illam postea legatum vel dotem eligere posse Paulus in *lib. 3. ad Sabinum in l. 6. ff. Quand. dies legat. ced.* & electâ dote legatum ab herede retineri Papinianus *l. si filia. §. 8. fam. l. ercisc.* respondit? Cur Tribonianus hæc loca non

non eliminavit, cum in his utiq; alterutrum adhuc obtineat;
an immemor reflexi de ALTERUTRO Edicti hæc loca suo
more in digestis reliquit? Videamus igitur paulò plenius.

§. 17.

Et quod attinet l. 53. de legat. 2. species ejus hæc est;
pluribus hæredibus scriptis ab uno herede testator uxori
sua legavit aliquid pro dote compensandi causa: mulier
Alterutro contenta esse debet, vel suo jure, id est rei uxoriae
actione, vel judicio mariti, id est, legato, actione ex testa-
mento. Quod observatur in quolibet creditore. Nam si
creditori legavero aliquid pro credito exigere debet actione
ex testamento vel principali actione & alterutro contentus
esse. Vid. Cujac. ad hunc textum. Ergo ALTERUTRUM
Iure pandectarum non est sublatum? Sed salva res est
Triboniano. Neque enim alterutrius electio per l. sing. C. de
R. V. A. ita tollere. Iustinianus de medio voluit, ut si vel
maximè vellet maritus, uxor alterutrò contenta esse non
cogeretur? non sanè. Imò siquidem marito in animò erat,
ut non utrumque, sed ex utròque alterutrum caperet, obti-
nuit non obstante lege novâ Iustinianâ alterutrius electio.
Hæc enim sunt expressa d. l. sing. §. 3. verba: *Sciendum ita-
que est, Edictum prætoris, quod de ALTERUTRO est intro-
ductum in exstipulatu actione cessare.* Ita ut uxor & à ma-
rito relicta recipiat, & dotem consequatur: nisi specialiter
pro dote ei maritus dereliquit, idemque dici potest eò non
adjectò, modo si eo animo relictum doceatur l. 2. §. 1. ff. de
dote præleg. cum manifestissimum sit, qui non hoc addidit,
voluisse eam utrumque consequi.

§. 18.

Hoc igitur erat Edictum de ALTERUTRO, quo mulieri
optio competebat, vel jure suo rei uxoriae actionem move-
re, vel si mallet, relictum testamento accipere, judicio ma-

D

riti

riti. Horum uno itaque electo, ad alterum regredi non poterat. In tantum, ut mulier eo nomine cavere cogeretur, ne ex poenitentia ad alterum reverteretur: Sed Iustinianus hoc edictum de ALTERUTRO abrogavit *d. l. sing. de R. U. A.* transfusa rei uxoriae actione in actionem ex stipulatu. Manserunt tamen casus excepti, quibus adhuc edicto locus. Et primò quidem, si manifestò appareat mariti voluntas, quod pro dote, id est, in vicem dotis mulieri legatum reliquisset. Ergò in hac specie, mariti volentis alterutrum mulier ut capiat, nihil antiqui juris mutare voluit Imperator. Iam in specie *d. l. 53. de legat. 2.* testator uxori suae legavit in compensationem dotis. Voluit igitur legato compensari dotem, voluit alterum per alterum pensari & praestari, qui casus in lege de ALTERUTRO est exceptus, atque sic Tribonianus culpa est absolutus.

§. 19.

Pergamus ad alterum casum exceptum, qui est in *l. 6. ff. Quand. dies leg. Ced.* in eà rem dotalem maritus legavit extraneo, uxori suae legavit pecuniam pro dicta re dotali extraneo legata. Deliberat uxor utrum velit dictam rem dotalem, rem suam, rem uxoriam, repetere, an legatum. Obtinet ergò Edictum de ALTERUTRO, maritus rem uxoriam legans satis voluntatem suam declarat, quod nolit ad uxorem rem uxoriam reverti. Quid autem dicendum marito suae uxori usufructum legante, si dotem non petierit, an finito usufructu dos adhuc exigi possit? Quamvis quidem haec verba, si dotem non petierit, conditionem important, quae omninò est implenda, ut legato sit locus, conditionem autem adimpleri oportere fateor & conditione deficiente legatum evanescere; sed an mulier petens legatum absolute dote sua privetur; forsàn quis dubitat. Negativa ergò sententia arripienda esse videtur, quia testator voluit

UXO-

uxorem suam consequi vel legatum vel dotem, non utrumque, ita ut eligendo legatum sit exclusâ à petitione dotis, quæ sententia est rigori verborum conformis: nam hæc adjectio, si dotem non petierit, procul dubio facit, ut alterutrum mulier tantum consequi valeat *l. sing. §. 3. C. de R. V. A.*

§. 20.

Electio igitur legato dotem amittit sc. si mulier legatum capere queat, quod elegit: Nam si id capere non possit, tum integra est ei repetitio dotis sive actio ex stipulatu, sicut creditori, evicto fundo soluto pro re aut pecuniâ debitâ, actio pristina integra est *l. 98. ff. de solut.* ita & patrono etiam, qui elegit legatum, quod falso sibi testamento liberti relictum, integra est actio bonorum possessionis contra tabulas, nec quicquam electio legati facta per imprudentiam ei efficit *l. mater. 19. ff. de inoffic. test. Cujac. ad Paulum lib. 19. quest.*

§. 21.

Cum autem maritus uxori in quibusdam mancipiis dotem habenti legavit certam pecuniam pro dote, mortuis mancipiis verò dotalibus constante matrimonio, Quaritur an soluto matrimonio pecunia legata pro dote illi debeatur: videtur non deberi, quia legata est pro dote, quæ nulla est mortuis servis dotalibus, & tamen respondet, pecuniam à marito legatam deberi: nam mariti voluntas est servanda *l. 8. ff. de dot. præleg.* maritus autem voluit certam pecuniam dari vice dotis, nec mutavit servis dotalibus mortuis eò superstite, sed perseveravit in hæc opinione, etiam consumptâ mulieris dote, ut ei adnumeraretur certa pecunia loco dotis. Si dotem legasset mortuis servis tunc nihil deberetur, quia verò pro dote legavit certam summam ea pecunia debetur etiamsi nulla sit dos: adjectio enim pro dote supervacua est. Quod autem edictum de ALTERU-

TRO hic locum non habeat, rft extra controverfiam. Man-
cipiis mortuis dotalibus non amplius competere poteft ele-
ctio, fed uxor tantum inharere cogitur legato. *Cujac. ad
papin. lib. 7. respons.* Si verò maritus legat uxori certâ quan-
titate dotis expreffâ, cum nihil tamen perceperit, an valeat
legatum r̄ valere legatum puto. Falfâ enim dotis demon-
ftratio non nocet *l. 17. ff. de condit. & demonftr.* cœterum fi ma-
ritus fimpliciter legaverit inutile eſſet legatum §. 15. *7. de
legat.* Vid. Ludvvel. ad hunc §. Denique eſt & alia adhuc
exceptio. Nempe ſuccurritur mulieri minori ob ætatem ut
per pœnitentiam recurrere poſſit ad ALTERUTRIUS
beneficium *l. 7. C. T. de Teſtam. & Codicil.*

§. 22.

Actio autem rei uxoriæ finitò matrimonio ùxori, non
ejus heredi, niſi mora ſit commiſſa in dote reddendâ à par-
te mariti, competit, & datur eatenus quoque in heredem,
aliàs tantum contra maritum; quæ etiã conſtante matri-
monio uxori attribuitur, ſi forſan ad inopiam maritus ver-
gat; non enim exiſtimabant juris autores cautione ſatis
conſultum mulieri, quæ aliàs ante diem ſolutionis exigi ſo-
let *l. 41. ff. de Judic.* ſi quidem hujusmodi cautiones non im-
meritò habentur fragiles *l. 66. §. 1. ff. ad Sc. Trebell.* & plerunq;
lites pariunt. At beneficium competentia datur marito
dum non exiſteret ſolvendo. Illud tantum olim proce-
debat in rei uxoriæ actione, nam in exſtipulatu actione
non gaudebat hõc beneficium, ſed ſolidum reſtituebat *l. ſing.
§. 7. C. de R. V. A.* quia res uxoria æquitate, ſtipulatio verò
ſtricto jure nitetur. Quatenus verò actio rei uxoriæ eſt
transuſa in actionem ex ſtipulatu, tunc quoque in hac non
dos ſolida reſtituitur. Quò non ſolum in iſtâ ſed & in a-
liis contractibus durante matrimonio celebratis, fruebatur,
quod & in perſona mulieris æquâ lance ſervari æquitatis
fug-

suggerit ratio l. 20 ff. de Re jud. Magnif. Præses *diff. Just.* 28. §. 11 & quidem ex naturâ correlatorum. Quamvis marito ob reverentiam debitam tribui dicatur l. *ing.* §. 7. C. de R. V. A tamen ea ratio non sola est, sed & alia, nempe societas vitæ. *Cuiac.* l. 24. ob. C. 38. ultima verba d. l. 20. pro Triboniani adjectione habet: dicens rationem juris, quæ in marito obtinet: nempe *ut ex aliâ quam dotis causa, in solidum non veneatur*, cessare in uxore. Nam controversum fuit, utrum mulier ex dotis promissione quæ convenitur à marito, idem beneficium haberet quod vir, à quo data repetitur dos, & conceditur l. 17. §. 1. *solut. matrim.* cum sociâ sit omnis vitæ, ad causam tamen, quæ ex illâ societate descendit, veluti ex causa dotis promissæ, ratio ea solummodo pertinet ex aliis causis verò quæ non ex illâ societate dependent, etiam non condemnari supra facultates nusquam est proditum, nisi in l. 20. de *judic.* tanquam loco suspectissimo; sed *Hillig.* ad *Donell.* lib. 27. C. 9. inquit: *Quid enim inconvenientius, quam ex societate omnis vitæ ad causam solum dotis inferre, imò quid prægnantius? Nonne ætiosissima, quæ inter virum & uxorem intercedit conjunctio, ratio sat sufficiens, satque generalis.* Illud beneficium extenditur quoque ad socerum tam mariti quam uxoris, si constante matrimonio conveniatur. Magnificus Præses *diff. Just.* 28. §. 11. Cavere condemnatus maritus debet interim, quod in præsentia non potest facere, si ad meliorem fortunam pervenerit, velit perolvere residuum. In legato dotis autem planè non obtinet beneficium competentia: vid. *Ludvvel.* ad §. 5. *J. de legat.*

§. 23.

Sed quid dicendum, si tantum sit in legato, quantum in dote, an valeat legatum? satis aliàs cognitum est, quod legatum non valeat, si tantundem leges creditori, quantum ei debes, nisi plus sit in legato, quam in debito. Sed hoc ve-

D 3

rum

rum si non plus existat in legato. Potest autem plus esse, si id, quod in diem debeo, pure lego. Quamvis etiam dies vel conditio legati debiti vivo debitore testatore venerit, tamen non fit irritum legatum, quod semel constituit §. 14. *J. de legat.* Magnif. Praeses *diff. Just. X §. II.* Cum igitur in Edicto de ALTERUTRO peto actione ex testamento, tunc statim instituitur cum effectu. Olim enim in rei uxoria actione non omnis res reddebatur, sed excipiebatur, quæ numero, mensura pondere constabat hæc enim annuâ, bimâ trimâ die restituebatur Ulpianus *vir. 7. §. 5. de dote*, ratio quia hæc res cum non consistat in specie, sine magno incommodo statim reddi non poterat. In re ergo uxoria talis incommodi ratio habebatur. Jure verò novò ex hæc lege *sing. §. 7. l. de R. V. A.* adhibetur distinctio inter res mobiles & immobiles. Hæc statim redduntur. Illæ autem post annum. Si igitur tantum mobilia bona habeat & sit inops uxor, tunc sumtibus mariti vel heredum ejus, quia ipsi dote fruuntur, alenda venit. Sed hîc notandum, quòd in Pandectis ubi dici sive temporis de dote reddenda fiat mentio hodie accipiendum est id tempus in hac distinctione traditum. Nam Tribonianus sæpè formulis istis scilicet tempore statuto *l. 17. ff. solut. matrim.* legitimo tempore *l. 24. §. 3. de pact. dotal.* utitur. Giphani. *ad l. sing. §. 7. de R. V. A.* & sic videmus quod plus sit in legato ob Jus representationis, quam in dote, nam legatum confestim, dos verò præterlapso demum anno redditur, præterea cessant in hoc legato pacta dotalia, mulieri minus utilia.

§. 24.

In Edicto de ALTERUTRO petitur vel legatum vel dos. Dos autem vel est profectitia vel adventitia. Profectitiam pater unacum filia etiam emancipatâ petit *l. 2. §. 1. solut. matrim.* adventitiam verò si est filiam, cum patre, sin
eman-

emancipata sola petit *l. 22. §. solut. matrim.* Uxore igitur mortuâ dos profecticia ad patrem redit *l. 6. ff. de Jur. dot.* superstitibus etiâ si liberis, adventitia in uxoris heredes transmittitur. *l. unic. §. 6. C. de R. V. A.* Magnif. Præl. *diff. Just. 3. §. 17. 18.*

§. 25.

Cùm autem dotem post matrimonium solutum repetit, tunc fructus ultimi anni sunt dividendi pro ratâ temporis, quò stetit matrimonium. *l. 7. §. 1. ff. solut. matrim.* qui casus in istâ lege non satis clarus existit, igitur paucis illam attingam: Sempronia nupsit viro, pendente vindemiâ Kal. Octob. vineam dat in dotem, lectâ uvâ, eandem locat Kal. Novemb. ejusdem anni 12. aureis. Solutum postea est matrimonium in fine Januarii: Atque ita stetit menses 4. locatio. 3. Papi- nianus respondet vindemiæ fructus & quartam portionem mercedis confundi debere instantis anni, ut ex eâ tertia portio marito aut ejus parenti relinquatur. Si igitur fructus vindemiæ sunt 12. fl. locationis itidem 12. fl. tres, qui ex quarta parte locationis debentur, confunduntur cùm 12. fl. fructuum vindemiæ, & sic emergunt 15. maritus ergò accipit trientem, pro ratione matrimonii durantis vid *Cujac. ad Papin. lib. XI. quæst.* Magnif. Præs. *diff. XI. §. 15.* Ut igitur concludamus theoriam edicti nostri, repetimus quod supra dixeramus, nempe Justinianum illud abrogatum ivisse, ita ut mulier utrumque & dotem & legatum consequi debeat, nisi maritus nominatim aliud caverit, puta si testamento caverit se pro dote legatum non reliquisse, utrumque non consequetur uxor, sed eligat. ALTERUTRUM. Ergò si nihil caverit, utrumque consequitur.

§. 26.

Hæc ad Theoriam Edicti de ALTERUTRO sufficiant. Videamus jam de praxi, & quidem hodiernâ. Sed quæ

quæ praxis ejus esse potest, penitus nempe à Justiniano abrogati. Uno forte vel altero casu excepto, de quibus diximus. Ita videtur his, qui Jus Justinianum in Germania unquam legis auctoritatem accepisse credunt. Sed eo nihil falsius. Imò in Galliam nec olim transit auctoritate legislativiâ. Sed mansit ibi in usu fori Codex Theodosianus; invito etiam Justiniano, & cum eò Edictum de ALTERUTRO & rei uxoriæ actio, unde & in mōres Germanorum Edictum receptum est, & actio rei uxoriæ adhuc durat. Id quod jam nobis est ostendendum. Diximus supra ante Justinianum, ubi reddenda dos erat, aut in stipulationem fuisse deductam, aut non. Illic repetebatur actio ex stipulatu. Id & hodiè obtinet, dotalibus instrumentis, *Cheststungen* / confectis. Hæc enim instrumenta stipulationem continent. Omnes enim promissiones præ se ferunt animum stipulandi, non paciscendi, nisi promittens, probaverit, animo duntaxat paciscendi promisisse *l. 7. §. 12. ff. de pact.* Non obstat quod usu loquentium *Cheststungen* pacta vocentur dotalia; Non enim ex verbo res censenda; valent enim verba usu plerumque ceu nummi, nec rei naturæ semper sunt convenientia. Ut non dicam omnem promissionem appellatione pacti venire, adeoque & promissionem stipulanti factam.

§. 27.

Quid verò si nulla instrumenta dotalia de restituenda dote sint facta? Tum dabatur mulieri Rei uxoriæ actio sive maritus nominatim pro dote aliquid reliquisset, sive minus. Idem & hodiè obtinet usu fori nostri. Et ut distinctius agamus, prius de mulieribus nobilibus videbimus, inde de ingenuis reliquis. Uxor nobili genere nata, saltem viro nobili nupta soluto matrimonio rem uxoriam seu illata sua repetit cum hypobolò, quod dotalitium vulgò appellant *C. plerumque. X. de donat. int. V. & U.* Ita enim definit *ὁ πῶλογ* Harme-

me-

menopulus *lib. 4. tit. 10.* τὸ ὅτι τῷ ποσότητι τῆς περιουσίας, ἵσται ἀποθανόντος τῆ ἀιδρός ἢ προῖξ ἀπαγγέιται τῆς γυνακίς, ταύτη ὑποβαλλόμενος ἢ γυν ὑποτιθέμενος. *Quod super quantitatem dotis mortuo marito uxori superstiti redditur dotem repenti.* *Quod Jus etiam olim tempore Julii Cæsaris apud Gallos obtinuit, ita enim Cæsar lib. 6. de bello Gall.* Quantas pecunias dotis nomine ab uxoribus acceperant, tantas ex suis bonis æstimatione factâ cum dotibus communicabant. Constituto itaque vel relicto ὑποβόλω, Edicto de ALTERUTRO locus est, ita ut si uxor hoc acceptaverit, dotem repetere nequeat, sed pleno jure illa apud heredes mariti manet. *Glosf. Lat. ad text. Germ. Sandr. lib. 1. art. 20. lit. H. post. princ. Const. Augusti Elect. 42. parte 2. ubi Daniel Moller n. 2. & seqq. H. pist. parte 1. q. 4. n. 20. Rauchb. p. 1. q. 30. n. 22. Carpz. parte 2. Const. 42. def. 3.*

§. 28.

Quid verò si dotem uxor marito dedit, ὑποβόλω autem seu dotalitio ei non constituto? Et hîc Edicto locus. Optio enim datur mulieri, an rei uxoriæ actione rem suam repetere, an dotalitium adhuc accipere velit. *Consult. Sax. rom. 2. p. 1. q. 12. n. 1. H. Pistor. lib. 1. q. 4. n. 19. Dn. Joh. Philippi observ. 1. ad decis. 55.* Olim & actio ex stipulatu & rei uxoriæ cessabat, si maritus testamento uxori aliquid relegasset, ut supra dixi, dummodo mulier relictum in testamento acceptâset. Idem & hodie obtinet, potest enim vidua dotalitio non acceptato relictum in testamento eligere, vel portionem statutariam: Alterutro autem electo, ex pœnitentiâ non datur regressus ad alterum. *Augustus Elect. p. 3. Const. 37.*

§. 29.

Videamus jam quid juris circa forminas ingenuas & marito ingenuo nuptas? Et usus docet mulieri ex lege Saxonica, quartam de bonis mariti deberi si tres liberi supersti-

E stes

tes sint, portionem verò virilem, si liberi tribus plures. Quod si verò rei uxoriæ actione uti malit, quàm portionem statutariam accipere, Alterutrum eligere ei licet. Per Nov. Aug. part. 3. *const.* 20. Ita ut portionem lege municipali definitam accipiens, res uxorias non repetat: Has verò una cum utensilibus optans portione legali careat. Carpz. part. 3. *Const.* XX. *def.* 12. Quod si nominatim maritus in testamento viduæ legatum relinquat una cum portione statutariâ, animus compenſandi non præſumitur sed vidua unacum portione statutariâ legatum petere potest. Carpz. *ex saliceto in aush. præterea n. ii. C. Und. Vir & Uxor* Jacob Schultes *in addit. ad Modest. pistor. p. i. q. 3. n. 29.* Sed quærît idem Carpz. an hoc casu legatum prius exsolvi debeat, eoque deducto portio statutariâ? Et quia certum est portionem statutariam deminui non oportere, quod fieret, si legatum prius deduceretur, igitur consequens est, ut portio statutaria prius integra mulieri cedat, & tum de eo quod hereditatis superest legatum præſtetur. Vid. *Modestin. pist. p. i. q. 3.* Sed & portio statutaria æris alieni instar habet. At legata, nisi ære alieno soluto non præstantur *l. i. §. denique. nec 18. ff. ad Sc. Trebell.* Deniq; si femel Mulier elegerit portionem statutariam, defunctâ eâ, hereditibus ad dotem & bona illata non licet regredi. Maritus autem succedit in omnia bona mobilia, exceptâ geradâ, si modo salva sit liberis legitîma, quòd si uxor tantum immobilia relinquat, maritus verò est inops, tunc succedit secundum authent: *præterea C. Vnd. Vir. & Vx. Schneidev vin ad tit. de success. ab intest. pag. 4. 26.* Et hæc sunt, quæ de Edicti de ALTERUTRO materiâ proferre volui, quibus si tibi, Candide lector, non satisfacio, patere me quoq; beneficio competentis frui, ne ultra quam poteram præstare, condemner. Nunc terminalia sunt.

DEO SIT LAUS ET GLORIA.

COROLLARIA.

I.

Lex æterna in mente Legislatoris Dei regit universa creata, etiam inanimata: Hinc non suave, sed miserrimè stultum est deliriū Dupondii, propter hanc rationem jus naturale brutis abjudicantis, propter quam multo magis eis tribuendum erat.

II.

Ulpianus jus naturale tribuit animalibus non eadem ratione, quâ cadit in inanimata: Sed longè perfectiore: Eam explicat non nascutus planeta terrestris: Sed exasciati judicii Theologus, Guilielmus Ameſius lib. 5. de conscient. aph. 15. Quia, inquit, quædam sunt inclinationes, & operationes, quæ communes sunt hominibus cum brutis, & non cum plantis, aut rebus aliis inanimatis, cujus generis sunt custodia & defensio vitæ ac libertatis, conjunctio maris & foeminæ &c. Quorum etiam apprehensionem quandam, habent animalia per instinctum naturæ, sicut homo habet per judicium

E 2

ratio-

rationis, idcirco speciali quadam pro-
portione jus naturale tribuitur brutis
magis, quàm plantis & rebus inani-
matis. Confer Schookium de jure naturali
Disput. poster. th. 18. pag. mihi. 27. Mich. de Lu-
nâ & Arell. de juris ratione c. 4. Joh. Dartis de Jure
nat. gent. & civ. Gregor. Lopez. animadv. c. 2.

III.

Qui ita argumentatus est, lex æterna Dei
regit brutorum actus, ergo jus natu-
rale cadit in bruta, nihil aliud vult, quàm
brutorum certas actiones instinctu quodam, vo-
luntatibus hominum simili, peractas congruere
cum divini Numinis ordinatione, & eatenus esse
justas, & per consequens in bruta cadere hacten-
us rectitudinem actuum suorum quâtenus se-
cundum ordinationem divinam peraguntur. Id-
que secundum mentem Justiniani &
Jurisconsulti Ulpiani.

ULB Halle

3

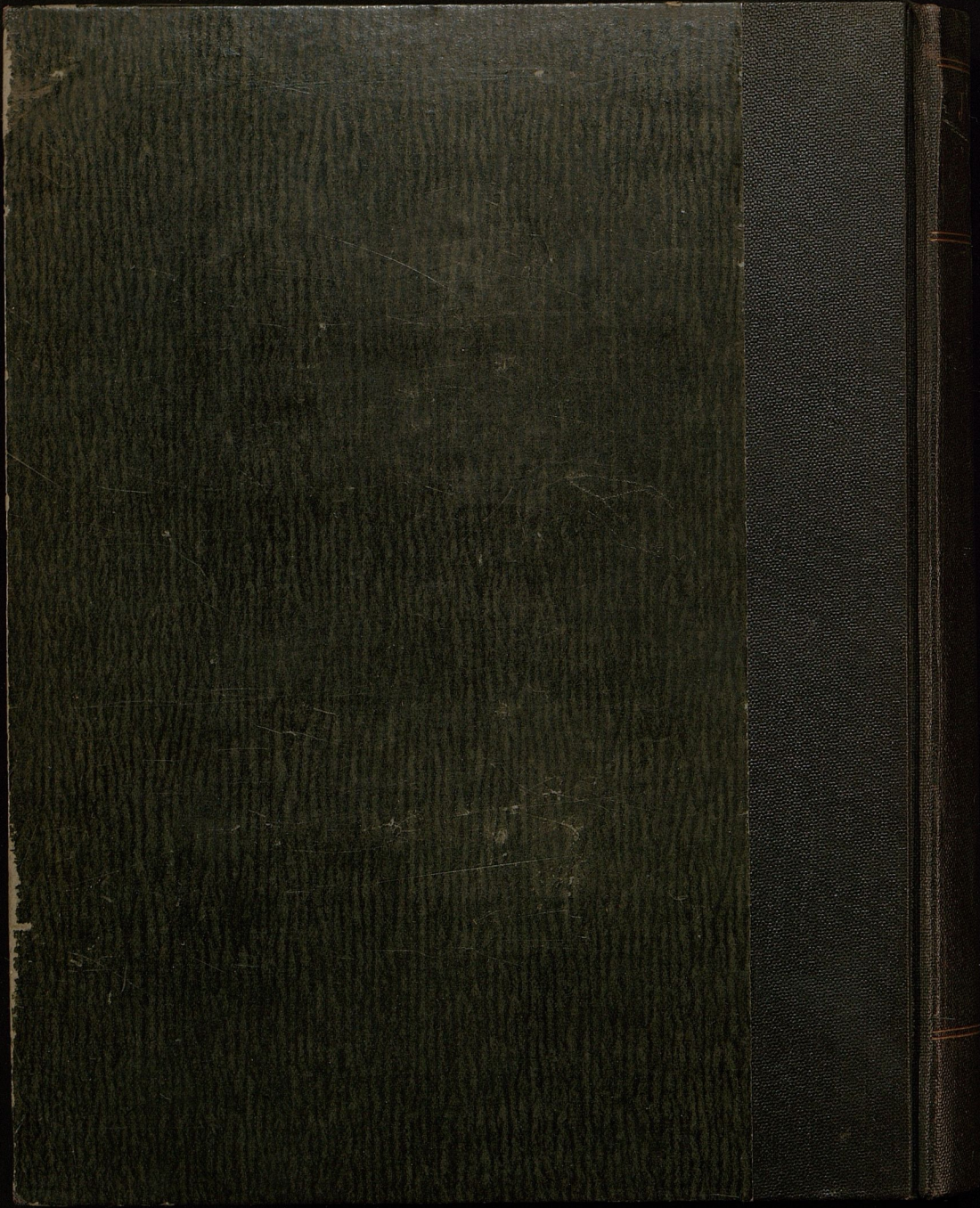
005 132 533

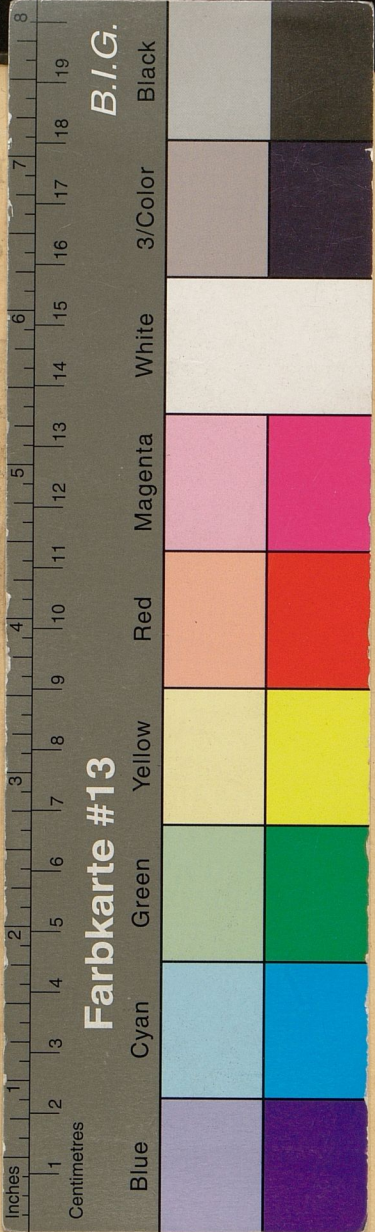
WAA

1673, 26 12

EDICTUM DE ALTERUTRO,

occasione l. unic. §. 3. C. de Rei uxoria actione
DIVINA ADSPIRANTE GRATIA

ex
Magnifici Jctorum Ordinis indultu
PRÆSIDE

DN. JOHANNES STRAUCHIO,
Jcto, Serenisfimi, Celfisfimique Principis
ac Domini, Domini BERNHARDI, Ducis Saxoniae,
Confiliario intimo, ac Vice-Cancellario, Confistorii Ecclesiastici
Præsidi; Itemque Ordinis Juridici Seniore, Curiae
Provincialis & Scabinatus Assessore gravissimo,

Patrono atque Doctore suo summè colendo,
fistit

PHILIPPUS HEINRICUS à Gottfart/
Eqv. Thur.

ad diem Aprilis.
Anno M. DC. LXXIII.

JENÆ,
Characteribus Joh. Jacobi Bauhoferi.